РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

ВАЛЬДОРФСЬКА ШКОЛА У КНР: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

THE WALDORF SCHOOL IN PRC: THE HISTORY AND MODERNITY

Розглянуто історію виникнення та становлення вальдорфських шкіл у КНР, проаналізовані перші початкові вальдорфські школи у КНР та їх подальший розвиток, охарактеризовані найвідоміші вальдорфські початкові школи у КНР. Було з'ясовано, що у КНР розвиток вальдорфської педагогіки щодня набуває дедалі більшого поширення. Для Китаю вальдорфська педагогіка – це нова хвиля. Це нетрадиційна форма навчання, але дуже цікава, яка швидко розширюється і стає більш актуальною для Китаю. Нині багатьом вченим та дослідникам цікаві вальдорфська педагогіка в Китаї. Спочатку вальдорфська педагогіка набула поширення на Заході, за нею слідують Індонезія, Японія, Китай, Непал тощо. Батьки намагаються віддавати своїх дітей до цих шкіл. Незважаючи на те, що учителями у вальдорфських школах стають звичайні люди, які не мають педагогічної освіти, проте це не відлякує батьків. Учні мають змогу висловлювати власну думку в цих школах, що не є притаманним загальноосвітній школі у КНР. Вальдорфська школа позитивно впливає на розвиток особистісних рис, що мають відношення до сучасного світу, таких як індивідуальність, творчість, незалежність, соціальна мобільність, все те, чого не вистачає китайським школам та китайському суспільству. У 2003 р. в Китаї почали розширюватися приватні школи. Цього ж року у Китаї було прийнято «Закон про приватну освіту». Як ми знаємо, вальдорфські школи є приватними, тому вони також розповсюджуються. Суть вальдорфської педагогіки полягає в її спрямованості на гармонізацію інтелектуальної, емоційної та вольової сфер особистості. Його методологічна основа ґрунтується на ідеях антропософії, в центрі уваги яких – вільне виховання дитини, розвиток її фізичної, духовної та духовної сутності, в якій провідне місце займає естетичне виховання. Саме цей аспект вальдорфської системи освіти продуманий докладно, оригінально, багатогранно й особливо актуально для сучасних культурних та особистісно орієнтованих

стратегій розвитку шкільної освіти. Усі ці аспекти гармонійного розвитку дитини не були характерними для китайської освіти.

Ключові слова: вальдорфська школа, початкова школа, приватна школа, Р. Штайнер, КНР, Азія.

For China, Waldorf pedagogy is a new wave. It is an unconventional form of study, but it is very interesting, which is rapidly expanding and becoming more relevant for China. Nowadays, many scientists and researchers are interesting of Waldorf pedagogy in China. Initially, Waldorf pedagogy became widespread in the West, followed by Indonesia, Japan, China, Nepal, and the like. The Waldorf boom began in the world since the 1970s, and China was no exception. Waldorf schools in China are in high demand among modern parents. According to Waldorf pedagogy, there is a universal cultural impulse that is relevant to modern times. The Waldorf School has a positive influence on the development of personality traits that are relevant to the modern world, such as individuality, creativity, independence, social mobility, all that is lacking in Chinese schools and Chinese society. In 2003, private schools began to expand in China. The same year, a "Private Education Promotion Act" was passed in China. As we know Waldorf schools are private, so they also become to spread. The essence of Waldorf pedagogy is its focus on the harmonization of the intellectual, emotional and volitional spheres of personality. Its methodological basis is based on the ideas of anthroposophy, the focus of which is the free upbringing of the child, the development of its physical, spiritual and spiritual essence, in which the aesthetic education takes the leading place. It is this aspect of the Waldorf education system that is thought out in detail, original, multifaceted, and particularly relevant to contemporary cultural and personal-oriented strategies for the development of school education. All these aspects of the child's harmonious development were not characteristic of Chinese education.

Key words: Waldorf School, primary school, private school, R. Steiner, PRC, Asia.

УДК 371.4(510)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-1.1>

Ван Юечжи,
аспірантка кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У вересні 2019 р. відзначатиметься 100-річчя від дня заснування першої вальдорфської школи. Її засновник – Рудольф Штайнер – видатний педагог, філософ, творець духовно-наукового людизнавства – антропософії [3; 4]. За багаторічну історію існування вальдорфська педагогіка не лише не зникла зі світового освітнього простору, а навпаки, зміцнилася та перетворилася на широкий міжнародний освітньо-культурний рух, який охоплює понад 60 країн світу [4]. Спочатку вальдорфська педагогіка здобула поширення на Заході, а після цього – в Індонезії, Японії, Китаї, Непалі

тощо. З 1979-х рр. у світі розпочався «вальдорфський бум», Китай не став винятком. Вальдорфські школи у Китаї користуються великим попитом серед сучасних батьків. За вальдорфською педагогікою стоїть загальнолюдський культурний імпульс, актуальний саме для сучасності. Вальдорфська школа позитивно впливає на розвиток таких актуальних для сучасного світу якостей особистості, як індивідуальність, творчість, самостійність, соціальна мобільність, все те, чого бракує китайській школі та китайському суспільству.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вальдорфська педагогіка для Китаю є новою хви-

лею. Для Китаю це нетрадиційна форма навчання, але дуже цікава, яка швидко поширилась та набирає актуальності.

Робіт, присвячених вальдорфському навчанню, у Китаї майже не існує. Є кілька статей таких дослідників, як І. Джонсон, А.Александрі, Х. Геррі [8], Джоу Лін, Йонхон Цхін тощо, де вони розглядають досвід вальдорфського навчання на Заході.

Аналіз вітчизняних досліджень і публікацій.

О.Р. Боделан [1], С.В. Гозак [2], О.М. Іонова [3], С.Е. Лупаренко [5], В.В. Новосельської [6], С.О. Сисоєвої [7], присвячених цій проблемі, свідчить про важливість системного теоретичного забезпечення процесу впровадження ідей вальдорфської педагогіки у вітчизняну педагогічну практику.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В Україні питанням розвитку вальдорфської педагогіки у КНР не займалися. Є стаття іноземною мовою (англійською) про вивчення англійської мови у вальдорфських школах КНР (О.М. Іонова, Ю.В. Лахмотова) [10]. Частково питання розвитку вальдорфської освіти у КНР у дисертації торкалася Ю.В. Лахмотова, коли розглядала питання виникнення та становлення приватної освіти у КНР [4].

Мета статті – розглянути історію виникнення вальдорфських шкіл у КНР та прослідити їх розвиток.

Виклад основного матеріалу. У 2003 р. у Китаї стали поширюватися приватні школи. Цього ж року у Китаї був прийнятий «Закон про заохочення приватної освіти». Разом із приватними школами у Китаї поширилися вальдорфські школи, які, своєю чергою, також належать до приватних шкіл. Вальдорфські школи у Китаї користуються великим попитом у сучасних батьків. Мета вальдорфської системи освіти – розвинути природні можливості кожної дитини та закріпити віру у власні сили, які знадобляться йому у подальшому дорослому житті. Система навчання у вальдорфській школі заснована на повазі до дитини. Дитина має бути здоровою психологічно, фізично та духовно. Таким чином, доречно використовувати вальдорфську освіту починаючи з дитячого садочка та початкової школи. Від самого початку вихователю та учителю варто розвивати в дитини такі якості, як емоціональна зрілість, творчий підхід, почуття відповідальності та ініціативу до справи. Таку мету в навчанні переслідує Р. Штайнер, який є засновником вальдорфської педагогіки.

Сутність вальдорфської педагогіки полягає в її спрямуванні на гармонізацію інтелектуальної, емоційної та вольової сфер особистості. Її методологічна основа ґрунтується на ідеях антропософії, в центрі уваги якої вільне виховання дитини, розвиток її фізично-душевно-духовної сутності, в якому провідне місце займає естетичне виховання. Саме цей аспект вальдорфської системи виховання є детально продуманим, оригіналь-

ним, багатограним, а з огляду на сучасні культуротворчі та особистісно зорієнтовані стратегії розвитку шкільної освіти – особливо актуальним. Усі ці аспекти гармонійного розвитку дитини не були притаманні китайській освіті. Таким чином, нова педагогіка зацікавила країну, яка тривалий час була закрита для іншого світу і поступово набрала неабияких обертів. Вальдорфська школа у Ченду відкрилася восени 2004 р. По-перше, це було не більше, ніж бойовий дитячий центр на занедбаному рибальському курорті. Узимку воно задихається, влітку задихається, а комарі цілий рік, було так неприємно, що до кінця першого семестру всі батьки забрали своїх дітей. Навіть Гаррі і Лі відправили своїх дітей до батьків Гаррі і залишилися наодинці з комарами. Школа не мала змогу сплатити по рахунках, і подружжя почало сумніватися, чи потрібне це навчання китайським батькам і дітям [4; 8; 10; 11].

Проте по всій країні вальдорфська освіта стала залучати до себе підпілля. В інтернеті поширювалися розповіді про молодого німецького вальдорфського освітянина, який працював із бідними селянами на півдні Китаю. Він був профільований на китайському державному телебаченні і захоплювався своїм ідеалізмом. Люди також зацікавилися теоріями Штайнера про альтернативні стилі життя: біодинамічне землеробство (вид органічного землеробства); антропософії (складна духовна філософія); евритмічні танці (шаманське спілкування зі світом духів).

Щоб завоювати батьків, Гаррі і Лі провели семінари, організували заняття з глиняного моделювання, виготовлення ляльок і акварелі. Волонтери стали з'являтися в школі. Більшість із них були китайцями, але приїжджали і іноземці, і всі вони жили разом у школі. Романси процвітали, як і сварки. Іноземні вальдорфійці стурбовані тим, що більшість китайців не читали роботи Штайнера, тоді як китайці цікавилися, чи є вальдорфське бачення сумісним із китайською культурою. Дебати тривали через китайський весняний фестиваль Нового року [4; 8; 11].

У 2005 р. Лі та її чоловік Гаррі вирішили ще раз спробувати побудувати вальдорфську школу [4; 8]. У школі Гаррі та Лі тепер більше трьохсот учнів. Тут починають навчатися діти від дитячого садка до восьмого класу. Є п'ятирічний лист очікування (діти, які стають у чергу, щоб потрапити до цієї школи), плани для школи, а саме вчетверо збільшити саме приміщення, з додаванням середньої школи і нового кампусу для тисячі студентів, щоб мали змогу жити там. Менше ніж десять років тому в Китаї не було жодних вальдорфських закладів; нині є дві сотні дитячих садків і більше тридцяти початкових шкіл. У країні, яка продовжує шукати свою національну ідентичність, рух швидко стає одним із найвпливовіших контркультур.

Вальдорфська педагогіка полягає в тому, щоб виховати духовно здорових людей із сильним почуттям волі. Ці ідеї дуже підходять китайській сучасній системі навчання, яка має змінитися і не відповідає вимогам сучасності. Китайці бачать відображення їх власної культури у вальдорфській системі навчання. Штайнер вивчав буддизм та інші східні філософії, які мають прояв у такій формі, як переконання Штайнера в реінкарнації. Вальдорфська філософія включає складні елементи, зокрема навчання математиці через мистецтво, через мову танцю та навчання психології через кольори. Водночас молоді вчителі в Китаї також підкреслюють важливість навчання мистецтва, каліграфії, музики та філософії [8]. Учитель вальдорфської школи відрізняється від вчителя звичайної школи за багатьма параметрами. Він має антропософський світогляд, розуміє психологічні закономірності розвитку дитини і лише на основі такого розуміння будує навчально-виховний процес, визначає індивідуальні підходи до кожного учня, добирає відповідні методи й прийоми впливу. Значне місце надається формуванню внутрішньої мотивації педагогічної діяльності. Учитель вальдорфської школи самостійно визначає педагогічні завдання, керуючись природою дитини, а не лише тими вимогами, які висуваються з боку зовнішніх інституцій; у цьому контексті він вільний від надмірних обмежень і регламентацій [4; 8]. Разом все це є альтернативним навчанням, яке є міжнародним, але дуже схожим із китайською системою навчання та з китайською філософією навчання. Голландська вчителька, яка навчала китайських учителів вальдорфської педагогіки та філософії навчання, запевнює, що китайське мистецтво є основною частиною навчальної програми вальдорфської педагогіки, як й інші даоські ідеї. Вона вважає, що вальдорфська педагогіка та мистецтво Китаю не мають суперечити один одному, а навпаки, мають доповнювати один одного, співпрацювати разом [8].

Ця школа отримала статус некомерційної організації. Спочатку в дитячому садочку навчалось лише 20 дітей. У першій початковій вальдорфській школі спочатку відкрили лише 2 класи. Перший клас складався з першого та другого класу, а другий клас складався з третього, четвертого та п'ятого класу. У 2012 р. був відкритий шостий, сьомий та восьмий класи. Після відкриття першого дитячого садочка та початкової школи у місті Ченду дитячі садочки були відкриті в Гонконзі, Шанхаї, Гуанчжоу, Пекіні, Урумчі, Цінтао, Маоміні тощо. Нині в Китаї налічується понад 200 вальдорфських дитячих садочків та 25 вальдорфських початкових шкіл [4; 8].

У школах навчання проводиться за програмами заходу. Як і в державних, так і в приватних школах (а вальдорфські школи належать до приватних

шкіл) предмети поділяються на основні та додаткові. До основних предметів зараховують письмо, читання, малювання, працю, фізкультуру, музику, іноземну мову, природу, математику. До додаткових предметів зараховують драму, історію, біологію, науку, мистецтво, театр, живопис, скульптуру тощо.

У селі Синьчжуань, яке знаходиться у Пекінському районі Чанпін, відкрилася нова вальдорфська школа для маленьких дітей. Хочеться зазначити, що це була перша вальдорфська школа в Пекіні, яку відкрили у 2009 р. Одразу до школи взяли навчатися 180 дітей, батьки яких відмовились від навчання у звичайних школах заради свободи в отриманні навчання. Спочатку навчання у школі проходить в ігровій формі. Цікаво те, що дітей не примушують вивчати ієрогліфи цілими днями. Вчителі вважають, що для шестирічної дитини це дуже важко та нудно. Навчання у вальдорфській школі платне. Батьки сплачують 3500 доларів на рік [8].

У 2010 р. у Пекіні відкрили вальдорфську початкову школу, яка має назву «Нан Шан». Ця школа була створена групою батьків, які раніше відвідували конференції з вальдорфської педагогіки та залишилися в захваті від альтернативного навчання. У школі навчається 51 дитина. При школі є невеличкий дитячий садочок, в якому навчаються 40 дошкільнят. Загалом створено дві групи, в кожній групі по 20 дітей [4; 8; 10]. Початкова школа складається з трьох класів – з першого класу, з третього класу та з сьомого класу. Також при школі функціонують курси з навчання вальдорфської педагогіки не лише для учителів, а й для батьків. Навчання в школі проводиться з використанням тієї самої навчальної програми, що і в інших школах. Вивченню іноземних мов, а саме англійської, приділяють багато уваги. Англійську мову діти вивчають за спеціальною вальдорфською програмою, як і в інших школах. На вивчення англійської мови відводиться три години на тиждень. У майбутньому планують відкрити 12 класів для навчання. Китайські вчителі та батьки сподіваються, що альтернативне навчання в майбутньому бути мати попит більше, ніж навчання у звичайних приватних школах [8; 10].

У Пекіні було відкрито ще одну вальдорфську школу, яка має назву школа «Леджі Штайнера». У школі навчаються діти з першого по дев'ятий клас. Усе навчання в цій школі спрямоване на розвиток творчих здібностей дитини, які здатні самостійно долати труднощі. Діти в початковій школі вивчають такі предмети: китайська мова, письмо, читання, музика, малювання, фізкультура, природа, математика та англійська мова. Навчання в цій школі платне, не усі батьки можуть собі дозволити віддати свою дитину в таку школу [10].

Висновки. У статті було проаналізовано історію виникнення та розвитку вальдорфської педа-

гогіки у Китаї, починаючи з 1994 р. Було з'ясовано, що вальдорфські школи належать до приватних шкіл. У Китаї ці школи стали користуватися великим попитом серед сучасних батьків. Починаючи з початкової школи, вальдорфська школа намагається розвивати у дитині такі якості, як емоційна зрілість, ініціатива та творчий підхід до справи, почуття відповідальності. Дитина має бути здоровою як фізично, так духовно і психологічно. Для китайської системи освіти це новий досвід, який може вивести систему освіти країни на новий, високий рівень. Перспективи в цьому напрямі полягають у тому, що подальший розвиток вальдорфської педагогіки у КНР видається необхідним для Китаю, країни, яка має суворі правила в системі освіти та дотримується чітких канонів у навчанні, за допомогою нової методики допоможе дитині рости здоровою, як фізично, так і душевно. Завдяки новій вальдорфській педагогіці учні зможуть реалізувати власні здібності та цінувати власну гідність. Школярі зможуть знайти своє місце у світі, що для китайського суспільства є майже недосяжним.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Боделан О.Р. Психологічне забезпечення адаптації дітей 6-річного віку до навчальної діяльності : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Одеса, 2000. 202 с.
2. Гозак С.В. Гігієнічна оцінка впровадження вальдорфської педагогічної технології в загальноосвітніх навчальних закладах України : дис. ... канд. мед. наук : 14.02.01 / Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзеева АМН України. Київ, 2006. 189 с.
3. Ионова Е.Н. Научно-педагогические основы учебно-воспитательного процесса в современной школе на идеях вальдорфской педагогике : дис. ... док. пед. наук : 13.00.01. Харьков, 2000. 450 с.
4. Лахмотова Ю.В. Навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків, 2019. 183 с.
5. Лупаренко С.Є. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів засобами вальдорфської педагогіки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 «Теорія навчання». Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків, 2008. 228 с.
6. Новосельська В.В. Естетичне виховання учнів у вальдорфських школах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2004. 136 с.
7. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості : Підручник. Київ: Міленіум, 2006. 344 с.
8. Huang Hurry. The long March to Waldorf School. License. 2012. P. 6.
9. Hurford J.R. The evolution of the critical period for language acquisition. *Cognition*. 1991. № 40. P. 159–201.
10. Ionova E.N, Lakhmotova Y.V. Question of learning English in the Waldorf schools of China. *Scientific Journal Virtu*. 2017. October #17.
11. Waldorf Worldwide. In the country of Dragons – Development in China and Taiwan. URL: <http://www.freunde-waldorf.de/en/waldorf-worldwide/organisations-worldwide/china/>.